

РОЗРАХУНОК ЗА НЕСУЧОЮ ЗДАТНІСТЮ ПОЗАЦЕНТРОВО СТИСНУТИХ КОЛОН ЗА ДІЇ МАЛОЦИКЛОВИХ НАВАНТАЖЕНЬ ІЗ ЗНАКОЗМІННИМИ ЕКСЦЕНТРИСИТЕТАМИ У ВІДПОВІДНОСТІ НОВИХ НОРМ.

РАСЧЕТ ЗА НЕСУЧЕЙ СПОСОБНОСТЮ ВНЕЦЕНТРЕННО СЖАТЫХ КОЛОН ПРИ ДЕЙСТВИИ МОЛОЦИКЛОВЫХ НАГРУЗОК С ЗНАКОПЕРЕМЕННЫМИ ЭКСЦЕНТРИСИТЕТАМИ В СООТВЕТСТВИИ НОВЫХ НОРМ.

ALCULATION AFTER BEARING STRENGTH OFF-CENTER THE COMPRESSED COLUMNS FOR ACTIONS OF МАЛОЦИКЛОВИХ LOADING WITH ALTERNATING ЕКСЦЕНТРИСИТЕТАМИ IN ACCORDANCE OF NEW NORMS.

Масюк Г. Х., к.т.н., проф., Масюк В. Г., асистент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне).

Масюк Г. Х., к.т.н., проф., Масюк В. Г., ассистент (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно).

Masuk G. Ch., candidate of technical sciences, professor,

Masuk V. G., assistant (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne).

В статті наведені пропозиції щодо використання розрахунків несучої здатності позацентрово стиснутих колон за дії малоциклових навантажень із знакозмінними ексцентриситетами на основі нових норм з використанням критерію міцності.

В статье приведены предложения по использованию расчетов несущей способности внецентренно сжатых железобетонных колон при действии малоцикловых нагрузок со знакопеременными эксцентриситетами на основании новых норм с использованием критерия прочности.

In the article the brought suggestions over in relation to the use of calculations of bearing strength off-center the compressed columns for the actions of the малоциклових loading with alternating excentricities on the basis of new norms with the use of criterion of durability.

Ключові слова:

Позацентричний стиск, мало циклові навантаження, знакозмінні ексцентриситети.

Внецентренное сжатие, малоциклические нагрузки, знакопеременные эксцентриситеты.

Off-center clench, small cyclic loading, alternating excentricities.

Вступ. Розрахунок за несучою здатністю позацентрово стиснутих залізобетонних конструкцій у відмінених нормативних документах [1], окрім

переваг, таких як: чіткий фізичний зміст, простота при застосуванні та достатня апробація, має суттєвий недолік – не врахування явища перерозподілу напружень стиснутої зони за дії повздовжньої сили навіть при односторонніх ексцентриситетах, властивого таким елементам. Що ж стосується визначення несучої здатності позацентрово стиснутих елементів зі знакозмінними ексцентриситетами, то враховуючи вказаний недолік, задача ускладнюється в отриманні достовірних результатів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень, в яких розглядається розв’язання даної проблеми. За даними аналізу останніх публікацій, в яких висвітленні пропозиції щодо усунення недоліку попередніх норм встановлено наступне. У діючих нормативних документах [2, 3] пропонується вирішити дану проблему шляхом виконання розрахунків несучої здатності залізобетонних елементів на основі нелінійної деформаційної моделі. Деякі пропозиції по вдосконаленню методики розрахунку за несучою здатністю позацентрово стиснутих залізобетонних елементів, викладено в роботах [4]. Вирішення даної проблеми, на основі аналізу розглянутих публікацій, полягає в отриманні функціональної залежності для визначення граничного рівня η_u при якому виникають деформації стиску бетону, і при цьому елемент ще здатний чинити опір зовнішньому навантаженні. Виходячи з цього, розробка методики розрахунку за несучою здатністю позацентрово стиснутих елементів за дії малоциклових знакозмінних навантажень, на основі нелінійної деформаційної моделі з використанням критерію міцності, що дозволить теоретично визначити граничні значення деформацій стиску бетону в залізобетонному елементі, є актуальною задачею.

Мета і задачі досліджень. Отримати аналітичні залежності для розрахунку несучої здатності позацентрово стиснутих залізобетонних колон за дії малоциклових навантажень зі знакозмінними ексцентриситетами з використанням нелінійної деформаційної моделі.

Основна частина. В результаті проведених експериментально-теоретичних досліджень для вирішення даної задачі розглядається гранична рівновага позацентрово стиснутого елемента (колони) прямокутного профілю $b \times h$ з симетричним армуванням за дії малоциклових навантажень із знакозмінними ексцентриситетами (рис.1) з застосуванням передумов розрахунку, прийнятих у діючих нормах [2, 3].

При одноразовому статичному завантаженні елемента на позацентровий стиск (рис.2), розрахункові формули рівнянь рівноваги будуть мати вигляд:

$$\sum_{z-z} = 0; N + N_s - N'_s + N_c = 0, \quad (1)$$

$$\sum_{M_o} = 0; N'_s(d - a'_s) + N_c * X_{Nc} - N_e s = 0; \quad (2)$$

де N_c , N_s , N'_s – рівнодіючі зусиль відповідно в бетоні стиснутої зони, в розтягнутій та стиснутій арматурі;

N – повздовжня сила від зовнішнього навантаження на елементі;

d – робоча висота перерізу;

X_{N_c} – відстань від точки прикладання рівнодіючої зусиль в бетоні стиснутої зони до осі y ;

a_s – відстань від стиснутої грані перерізу до точки прикладання рівнодіючої в стиснутій арматурі;

$e_s = e_o + n/2 - a_s$ – відстань від точки прикладання зовнішньої повздовжньої сили до точки прикладання рівнодіючої в розтягнутій арматурі;

e_o – ексцентриситет прикладання зовнішньої сили відносно центру ваги перерізу.

a_s – відстань від розтягнутої грані перерізу до точки прикладання рівнодіючої в розтягнутій арматурі.

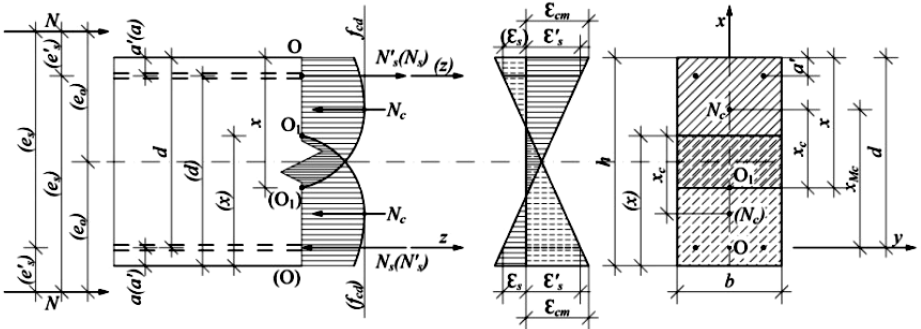

Рис. 1. Розрахункова схема позациентровано стиснутого залізобетонного елемента за дії знакозмінних навантажень при $x < h$.

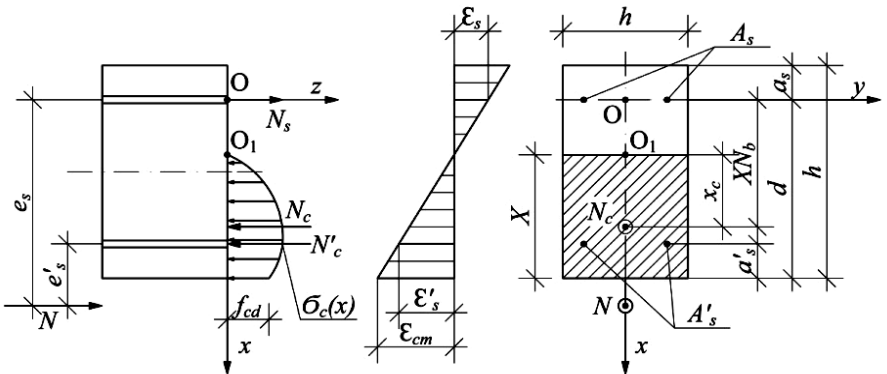

Рис. 2. Розрахункова схема позациентровано стиснутого залізобетонного елемента при однозначному навантаженні.

Рівнодіючі зусиль в бетоні стиснутої зони, розтягнутій і стиснутій арматурі визначаються за формулами:

$$\left. \begin{aligned} N_c &= \int_0^x \sigma_c(x) b dx \\ N_s &= \sigma_s A_s \\ N'_s &= \sigma'_s A'_s \end{aligned} \right\} \quad (3)$$

За рекомендаціями [2] зв'язок між напруженнями та деформаціями стиснутого бетону залізобетонного елемента $\sigma_c(\eta)$ приймаються у вигляді залежності

$$\sigma_c \eta(\eta) \eta = f_{cd} - \frac{K\eta - \eta^2}{1 + (K-2)\eta}, \quad (4)$$

де $\eta = \varepsilon / \varepsilon_{cm}$ – змінні значення рівня деформацій бетону,

$K = \varepsilon_{cm} \varepsilon_c / f_{cd} = 1 \dots 4$ – коефіцієнт пружно-пластичності бетону.

Використавши ряд залежностей наведених авторами роботи [4], а саме: функціональний зв'язок $\eta - x$ в системі координат XOY , початок в точці O_1 (рис.2), отримано із використанням гіпотези плоских перерізів.

$$\varepsilon_c \eta(x) \eta = \left(\frac{\varepsilon_{cm}}{x} \right) x \rightarrow \eta_\varepsilon(x) = \left(\frac{\eta_\varepsilon}{x} \right) x, \quad (5)$$

X – висота стиснутої зони;

x – координата по осі X .

Залежність (4) з урахуванням (5) приведемо до рівнянь (1), (2) функції напружень

$$\sigma_c \eta(x) \eta = f_{cd} \left[K \frac{\eta_{cm} x}{x} - \left(\frac{\eta_{cm} x}{x} \right)^2 \right] / \left[1 + (K-2) \frac{\eta_{cm} x}{x} \right], \quad (6)$$

Після інтегрування функцій (6) зусилля в стиснутому бетоні набуде вигляду

$$N_c = f_{cd} b X \cdot \omega \quad (7)$$

При умові повного використання стиснутої і розтягнутої арматури A'_s і A_s із рівняння (1) і рівності (7) отримаємо, що висота стиснутої зони в стані граничної рівноваги елемента буде:

$$X = \frac{N_c}{f_{cd} b \omega} = \frac{N + f_{yd} A'_s - f_{yd} A_s}{f_{cd} b \omega}, \quad (8)$$

а положення точки прикладання рівнодіючої зусиль N_c –

$$x_c = \frac{S_c}{N_c} = X \frac{\varphi}{\omega}, \quad (9)$$

де $S_c = f_{cd} b X^2 \varphi$ – статичний момент об'ємної епюри напружень стиснутої зони відносно осі, що співпадає з нейтральною лінією;

$\varphi(\eta_{cm} K)$ – коефіцієнт, функціональна залежність якого наведена в (4).

Із аналізу виразів (8) і (9) встановлено, що для обчислення параметрів стиснутої зони X і x_c , необхідно визначити η_ε при якому елемент здатний чинити максимальний опір зовнішньому навантаженню. Для цього авторами роботи [5] пропонується використовувати екстремальний деформаційний критерій міцності у вигляді

$$N(\eta_{\varepsilon m}) = \max[N(\eta_{\varepsilon m})] \text{ або } \frac{\delta N}{\delta \eta_{\varepsilon m}} \Big|_{\eta_{\varepsilon m} = \eta_{\varepsilon u}} = 0. \quad (10)$$

Із (рис.2) видно, що $X_{Nc} = d - X + x_c$ і підставивши (9) у (2) при $A'_S + A_S = \min$, отримаємо залежність

$$N e_S = N'_S (d - a'_S) + N_c \left(d - X + X \frac{\varphi}{\omega} \right) = N'_S (d - a'_S) + (N + f_{yd} A_S) \left[d - \frac{N + f_{yd} A'_S - f_{yd} A_S}{f_{cd} b} \left(\frac{\omega - \varphi}{\omega^2} \right) \right], \quad (11)$$

Продиференціювавши вираз (11) по параметри $\eta_{\varepsilon m}$ з урахуванням критерію (10) при умові сприймання елементом максимального навантаження, значення $\eta_{\varepsilon m}$ знаходимо із виразу

$$\frac{\delta}{\delta \eta_{\varepsilon m}} \left(\frac{\omega - \varphi}{\omega^2} \right) = 0, \quad (12)$$

Використовуючи в подальшому залежності наведені в роботі [4] при умові, що $\eta_{\varepsilon m} = \eta_{\varepsilon u}$, де $\eta_{\varepsilon u}$ – рівень максимальних деформацій стиснутого бетону, при якому досягається максимум несучої здатності.

$$\eta_{\varepsilon m} = 0,261g(K - 0,9) + 1,26, \quad (13)$$

Визначивши із (13) значення рівня деформацій $\eta_{\varepsilon u}$ рівняння рівноваги (1) і (2) для загального випадку розрахунку несучої здатності позациентрово стиснутих елементів при плоскому деформування мають вигляд:

$$N_u = f_{cd} b X \omega + \sigma'_S A'_S - \sigma_S A_S, \quad (14)$$

$$N_u \cdot e_S = \sigma'_S A'_S (d - a'_S) + f_{cd} b X \omega \left[d - X \left(1 - \frac{\varphi}{\omega} \right) \right], \quad (15)$$

В цих рівняннях невідомими є величини N_u і X . Напруження в арматурі визначаємо за законом Гука з урахуванням того, що зв'язок між координатою x і деформаціями ε_S гіпотезою плоских перерізів (рис.2) виразимо залежностями:

$$\sigma'_s = E_s \frac{X - a'_s}{X} \varepsilon_{cu} \eta_{\varepsilon u}, \quad (16)$$

$$\sigma_s = E_s \frac{d - X}{X} \varepsilon_{cu} \eta_{\varepsilon u}, \quad (17)$$

Підставивши замість N_u з рівняння (14) в рівняння (15) і врахувавши (16) і (17), отримаємо рівняння для визначення висоти стиснутої зони бетону X

$$f_{cd} b X^2 [X(\varphi - \omega) + (d - e_s)\omega] + A'_s E_s \varepsilon_{cu} \eta_{\varepsilon u} (d - e_s - a'_s) \times \\ \times (X - a'_s) + A_s E_s \varepsilon_{cu} \eta_{\varepsilon u} (d - X) e_s = 0, \quad (18)$$

Визначивши висоту стиснутої зони X із рівняння (15) знаходимо несучу здатність позacentровано стиснутого елемента при однозначному плоскому навантаженні.

За дії малоциклових навантажень із знакозмінними ексцентриситетами характер роботи позacentровано стиснутих елементів є подібним, але розвиток деформацій матеріалів в стиснутій і розтягнутій зонах перерізу попеременно, буде суттєво відрізнятися за своїми величинами, порівняно з однозначними навантаженнями. Навіть при експлуатаційних навантаженнях за дії малоциклових знакозмінних навантажень, як показали експериментальні дані, розрахункова міцність бетону на стиск f_{cd} знижується. Це зумовлено причинами зниження його модуля пружності E_{cd} за рахунок перерозподілу зусиль в складових бетону після первинного стиску і розтягу, виникнення власних структурних напружень при наступному розвантаженні і розвитку часткової незворотності деформацій повзучості цементного каменю, а також його старіння. Крім того, також впливає утворення і розвиток повздовжніх і поперечних мікротріщин, які порушують суцільність тіла конструкції, знижуючи тим самим характеристики бетону f_{cd} і E_{cd} .

На основі проведених експериментально-теоретичних досліджень роботи позacentровано статичних колон за дії знакозмінних навантажень встановлено коефіцієнт умов роботи γ_{cyc} , значення якого наведені в [6], який вводиться до розрахункової міцності бетону f_{cd} з урахуванням рівня малоциклових навантажень:

$$\gamma_{cyc} = \frac{\varepsilon_{c(1)}}{\varepsilon_1}, \quad (19)$$

Вплив малоциклових навантажень на міцність стиснутого бетону в роботі [7] пропонують визначати за залежністю:

$$f_{cd_{cyc}} = f_{cd} (1 + 0,483 \eta_{cyc} - 0,556 \eta_{cyc}^2) \quad (20)$$

З урахуванням відповідного коефіцієнта умов роботи за дії знакозмінних навантажень позацентрово стиснутих елементів несучою здатність слід визначати за умовою:

$$N_{\alpha} e_s = \sum_{i=1}^n \sigma'_{si} A'_{si} (d - a_{si}) + f_{cdcy} b X \omega \left[d - X \left(1 - \frac{\varphi}{\omega} \right) \right], \quad (21)$$

Висновок. В зв'язку з введенням у розрахунок за несучою здатністю позацентрово стиснутих залізобетонних елементів обґрунтованого критерію міцності, за допомогою якого можна обчислювати граничні значення деформацій стиску в бетоні, дозволяє враховувати явище перерозподілу напружень в бетоні стиснутої зони, в тому числі і за дії малоциклових навантажень із знакозмінними ексцентриситетами.

За цією методикою при визначенні несучої здатності позацентрово стиснутих елементів є можливість використовувати максимальні деформативні і міцнісні властивості бетону та більш раціонально армувати такі елементи.

1. Бетонные и железобетонные конструкции: СНиП 2.03.01-84*.-М.: ЦИТП Госстроя СССР, 1989,-80с. 2. Конструкції будинків і споруд. Бетонні та залізобетонні конструкції. Основні положення проектування: ДБН В.2.6-98:2009.-К.: Мінрегіонбуд України, 2009.-97с. 3. Конструкції будинків і споруд. Бетонні та залізобетонні конструкції з важкого бетону. Правила проектування: ДСТУ Б.В.2.6-156:2010.-К.: Мінрегіонбуд України, 2011.-118с. 4. Павліков А. М. Застосування нелінійної деформаційної моделі в розрахунках міцності позацентрово стиснутих залізобетонних елементів при плоскому та косому деформуванні / Павліков А. М., Бойко О. В., Федоров Д. Ф. // Ресурсоекономні матеріали, конструкції, будівлі та споруди: Зб. наук. праць. Вип. 22.-Рівне, 2011.-с444-451. 5. Митрофанов В. П. Екстремальний критерій міцності залізобетонних елементів у деформаційній моделі / Митрофанов В. П., Павліков А. М. // Будівельні конструкції: Зб. наук. праць.-К.:НДІБК, 2005.Вип.62.-с.205-213. 6. Алексієв І. І. Несуча здатність, деформативність та тріщиностійкість позацентрово стиснутих залізобетонних елементів при дії малоциклових знакозмінних навантажень: Дис...канд. техн. Наук: 05.23.01.-Рівне, 2011.-114с. 7. Бабич Є. М. Міцність і деформативність важкого бетону при мало цикловому стисненні / Бабич Є. М., Ільчук Н. І. // Ресурсоекономні матеріали, конструкції, будівлі та споруди: Зб. наук. праць.-Рівне: Вид-во УДУВГП, 2003.-Вип.9.-с.116-123.